

't Seghen Waert

jaargang 34 aflevering 4

november 2015

uitgave van het
Historisch Genootschap
Oud Soetermeer

Contact

't Oude Huis, Dorpsstraat 7, 2712 AB Zoetermeer, tel. (079) 319 06 83

www.oudsoetermeer.nl; info@oudsoetermeer.nl

Ledenadministratie en bezorging: ledenadministratie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 331 58 28

Dagelijks bestuur

dhr. B.J. van Eken, voorzitter@oudsoetermeer.nl, tel. 06 54346224

dhr. J. de Ruiter, secretaris@oudsoetermeer.nl, tel. 06 21265975

dhr. P.A. Bekking, penningmeester@oudsoetermeer.nl, (079) 341 94 90

Werkgroepen en commissies

Activiteitencommissie: activiteitencommissie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 351 70 47

Archeologische Werkgroep: awz@oudsoetermeer.nl

Collectie en Archief: collectie@oudsoetermeer.nl

Commissie Historisch Erfgoed: che@oudsoetermeer.nl

Genealogische Werkgroep: gwz@oudsoetermeer.nl

Interviewgroep Sprekend Verleden: isv@oudsoetermeer.nl

Leesgroep Lastige Letters: paleografie@oudsoetermeer.nl

Filmwerkgroep: wbbg@oudsoetermeer.nl

Bankrekeningnummers

Contributie: NL 68 ABNA 06 13 09 20 07

Giften: NL 65 ABNA 06 13 09 83 66

Colofon

Uitgave: Historisch Genootschap Oud Soetermeer; ISSN: 1384-7260

Redactie: P. Drapers, R. Grootveld, J. de Kler, R. Tousain, T. Vermeulen;

redactie@oudsoetermeer.nl

Vormgeving: R. Tousain

Afbeeldingen zijn afkomstig uit de collectie van Oud Soetermeer, tenzij anders vermeld.

Omslag: Foto van de Voorweg rond 1975: een boerderij, later De Boerderij, bedreigd door het oprukkende Sprintertalud. Zie bladzijde 27 (foto Cor van Wieringen)

INHOUD

25 Jaar Interviewgroep Sprekend Verleden	2
<i>Louis van den Burg</i>	
Het is 25 jaar geleden dat de Interviewgroep het licht zag en degene die al deze jaren zeer actief is geweest voor deze werkgroep heeft zichzelf nu geïnterviewd. Daarmee is voor ons genootschap de Zoetermeerse geschiedenis van de oral history vastgelegd.	
Stroperlatijn in Zegwaart	9
<i>Ellen van der Heijden-Smits</i>	
Waar nu huizen staan, brede straten liggen en winkelcentra te vinden zijn, renden 150 jaar geleden de hazen en konijnen rond en hadden de fazanten en patrijzen alle ruimte om een nest te maken. De beesten hadden eigenlijk maar twee vijanden: de broers Jaap en Kees Smits, die ook niet geliefd waren bij de Zegwaartse veldwachterij.	
Censura morum te Zoetermeer in de tijd van ds. Van Lodenstein	20
<i>André Batenburg</i>	
Voor de derde maal is André in de notulen van de kerkenraad van de Hervormde gemeente van Zoetermeer gedoken en hij heeft er een artikeltje aan gewijd. Hij stelt vast dat de kerkenraad het gedrag van de lidmaten nauwlettend volgde en bij een misstap of vergrijp mocht men niet deelnemen aan het Avondmaal.	
Diacollectie Cor van Wieringen gedigitaliseerd door De Spil	27
Oorkonde achter eerste steen Petrus MAVO	28
Meester Nieuwenhuijsen en zijn collega's	30

25 Jaar Interviewgroep Sprekend Verleden

Louis van den Burg

Op 12 oktober 2015 werd in de najaarsvergadering uitgebreid aandacht besteed aan het feit dat de Interviewgroep Sprekend Verleden 25 jaar geleden werd opgericht. Het jubileum ging gepaard met de uitgave van het boek: Boeren, Burgers en Buitenlui, een boek waarvoor ruimschoots gebruik is gemaakt van citaten uit interviews uit de afgelopen 25 jaar. Het ontstaan van een werkgroep gebeurt overigens niet zomaar. Meestal gaat er een aantal ontwikkelingen aan vooraf. Dat is ook het geval geweest met onze werkgroep. Laten we eerst teruggaan naar de tijd voor het allemaal begon.

Men zou ermee kunnen beginnen

Als we de notulen van het genootschap van het begin jaren '70 inzien dan verschijnt daar voor het eerst in het bestuur de vraag of het niet zinvol zou zijn om oude Zoetermeeders te interviewen vanwege hun grote historische kennis. Er werden ook enkele namen genoemd van mogelijke kandidaten, onder andere die van de heer Van Wensveen. Op dat moment was de tijd daar echter nog niet rijp voor. Het genootschap bestond toen uit iets meer dan honderd leden en de inkomsten waren navenant.

Er ontstaat belangstelling voor het Zoetermeers (dialect)

Begin 1978 opperde de toenmalige wethouder van onderwijs het plan om een studie te laten maken van het Zoetermeers dialect, zoals dat toen nog door sommige bejaarde inwoners werd gesproken en de resultaten daarvan in een of andere vorm vast te leggen. Onder auspiciën van de Sectie Historiebeoefening van de Culturele Raad werd een drietal werkgroepen gevormd, waarin niet alleen autochtone Zoetermeeders, maar ook enkele nieuw ingekomenen zitting hadden. In totaal bestonden deze werkgroepjes uit 19 personen. De Sectie Historiebeoefening werkte van het begin af nauw samen met het Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde te Amsterdam. Later kreeg dit de naam: P.J. Meertens-Instituut. Die samenwerking heeft een aantal jaren geduurd en vruchten afgeworpen. In 1981 werd door het genootschap namelijk het "Zoetermeers Woordenboek" uitgegeven en omstreeks diezelfde tijd kwam het Meertens-Instituut met de uitgave: Klank- en vormverschijnselen van het dialect van Zoetermeer.

De Lokale Omroep Zoetermeer

In 1974 ontstond de Lokale Omroep Zoetermeer (de LOZ) en die ging onder andere oudere Zoetermeesters interviewen over hun beroep en de historie van Zoetermeer. Helaas werden de banden steeds hergebruikt, zodat van de opnamen niet veel meer was te achterhalen. In 1985 heeft de Lokale Omroep Zoetermeer een aantal oud-verzetsstrijders geïnterviewd, onder het motto: '40 jaar later' en deze opnamen zijn toegevoegd aan de collectie van de Interviewgroep.

De vraag gaat in vervulling

Langzamerhand kon de vraag van begin jaren '70 in vervulling gaan. De vereniging was flink gegroeid, de inkomsten werden wat ruimer en er was nog een ontwikkeling die even moet worden genoemd. Er was al een aantal jaren een bescheiden museum onder de vlag van het genootschap. Dat museum ontwikkelde zich professioneler door een conservator te benoemen. In 1990 kwam het voormalig verzet met de vraag of er een tentoonstelling zou kunnen worden gehouden, geheel gewijd aan het verzet in de jaren 1940-1945 in Zoetermeer. En dat is in feite het begin van het ontstaan van de interviewwerkgroep. Enige leden van het genootschap gingen met behulp van een inmiddels aangeschafte

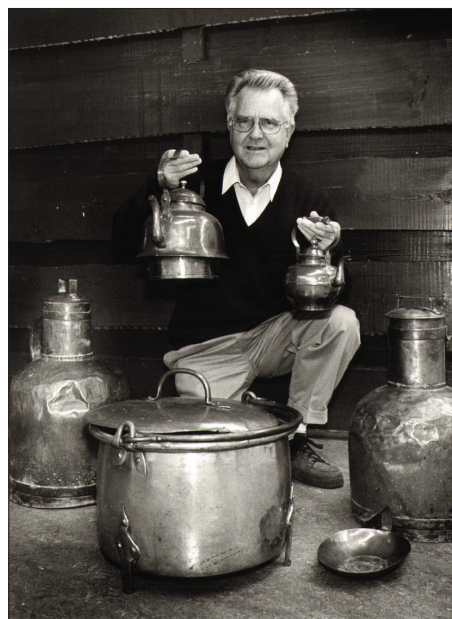
De "vijf" Corries. Van links naar rechts: mw. C. Heemskerk-Groenheijde, mw. C. Henneken-Groenheijde, mw. C.N. Verheul-Groenheijde, mw. C. Groenheijde en mw. C.W. van Dijk-Groenheijde

cassette recorder een aantal Zoetermeeders interviewen over de Tweede Wereldoorlog. Die informatie werd ingebracht bij het museum voor de bewuste tentoonstelling, maar de interviewers hadden zoveel informatie verzameld dat ook werd besloten tot de uitgave van het boekje: "Over de oorlog gesproken ...". Auteurs van dit boekje waren Ronald Grootveld en Ton Vermeulen, een duo dat nog altijd een belangrijke rol vervult bij de redactie van 't Seghen Waert. Enige tijd later zou er een tentoonstelling over de bakkers in Zoetermeer worden gehouden en daartoe werd een tiental bakkers en bakkersknechts geïnterviewd. In de verhalen kwam naar boven hoe de bakkerij zich in de loop van de 20e eeuw ontwikkelde en de geïnterviewden konden met gereedschap en foto's uit oude tijden de tentoonstelling verlevendigen. Hiermee nam de werkgroep vastere vormen aan. Enige tijd later werd dit nog bekrachtigd door het bestuur van het genootschap door het huishoudelijk reglement goed te keuren.

Waarom interviewen wij?

De werkgroep interviewt oude(re) Zoetermeeders om hun verhalen voor het nageslacht te behouden. Wat mensen bewoog in hun doen en laten is vaak niet in officiële papieren terug te vinden, maar wel in hun verhalen. Anekdoten, die de geschiedenis verlevendigen, staan veelal niet op schrift. Het interview is dan ook een belangrijke bron voor de geschiedschrijving van de 20e eeuw. In Nederland is mondelinge geschiedenis pas ruim na de Tweede Wereldoorlog in opkomst gekomen. De term mondelinge geschiedenis of oral history is vrij nieuw, maar de methode is zo oud als de mensheid.

Amateur historici

Geen van de werkgroepleden was erkend journalist. Wel hadden ze allemaal gevoel voor historie, in het bijzonder voor de plaatselijke geschiedenis en hadden ze de gave om te luisteren naar wat de geïnterviewden te vertellen hadden. Minder aantrekkelijk was het tijdrovende uitwerken van de bandopnamen, maar het was nu eenmaal een wezenlijk deel van het werk. Wij hebben het altijd zeer op prijs gesteld, dat mensen ons wilden ontvangen, terwijl wij heel dicht tegen de persoonlijke

Louis van den Burg met de koperen voorwerpen van de familie Dijkshoorn

levenssfeer aanzaten. Wij hebben wel altijd gezegd dat de geïnterviewde zegenschap blijft houden over het gesprokene. Daarmee hebben we een vertrouwenssfeer geschapen, maar het ons ook niet gemakkelijk gemaakt. Zo hebben we voor het boek: Boeren, Burgers en Buitenlui meer dan zestig geïnterviewden of hun nagelaten betrekkingen moeten benaderen om hun goedkeuring voor publicatie te verkrijgen. De positieve reacties die wij hierop kregen waren de inspanning echter meer dan waard.

Hoeveel personen tegelijk interviewen?

Het aantal personen dat geïnterviewd werd kon nogal eens verschillen. Soms was het er een, soms twee en in één geval waren het er zelfs vijf. Het bijzondere was dat alle vijf de dames, want dat waren het, vernoemd waren naar de gemeenschappelijke grootmoeder. Dat was Cornelia Groenheijde-Hoogendam. Dit interview werd op videoband opgenomen, dus het kwam er extra op aan. Er was tevoren enige bezorgdheid dat de vijf in hun enthousiasme wel eens door elkaar heen zouden kunnen praten, maar het getuigde van een grote discipline dat zij dit niet deden. Alles bij elkaar is het een geslaagd interview geworden. Van de bijeenkomst hebben we nog een foto bewaard.

Van links naar rechts An van Wieringen, Ria Moers en Wil Dreise in de klas

Er is meer dan het interview

Zo kon het gebeuren, dat het bestuur van het genootschap aan de voorzitter van de Interviewgroep verzocht om een lezing te houden over de gezondheidszorg in het Zoetermeer van heel vroeger. Die lezing zou worden gehouden voor Zoetermeerse huisartsen en hun partners in totaal meer dan zeventig personen. De kennis werd vooral verzameld door Ronald Grootveld en mij en de lezing werd gehouden met ondersteuning van Aat Hoogland, die een aantal passende dia's had gemaakt. Er was veel waardering voor het verhaal en de artsen hebben om dat te laten blijken royaal de buidel getrokken voor het genootschap.

Nog meer educatie

Er kwam een vraag uit het lager onderwijs of wij iets zouden kunnen vertellen over vroeger. Drie van ons, An van Wieringen, Ria Moers en Wil Dreise hebben twee ochtenden en twee middagen heel wat klassen kunnen vertellen over het dagelijks leven van zestig jaar geleden. En zo weten de kinderen nu waar de melk vandaan komt en waar het brood van wordt gebakken. Dat we kolen stookten in een kachel. Het graan werd getoond en een handje vol kolen was opgehaald in Limburg. Er werd verteld hoe de kinderen vroeger les kregen en er werd verteld over de oorlog, dat er zelfs oorlogsvliegtuigen waren neergekomen in Zoetermeer en nog veel meer. De drie hadden een gehoor waar je een speld kon horen vallen. De kinderen waren geboeid van begin tot het einde. De leerkrachten waren zeer lovend over het optreden van de drie dames.

Samen met het Stadsmuseum

Ik haalde eerder de tentoonstelling met de bakkers al aan. Er volgden er meer, zoals die met de Indiëveteranen, waar Indiëgangers uit heel Nederland naar toe zijn gekomen. Er kan ook worden gedacht aan de gezamenlijke tentoonstelling van Museum, Genealogische Werkgroep Zoetermeer (GWZ) en de Interviewgroep (ISV). De GWZ had als hoofdonderwerp een dakbedekkersgeslacht uit Zoetermeer en de ISV landbouw en gebruiksvoorwerpen uit het vroegere melkveebedrijf van Wim Dijkshoorn. Het bijzondere van deze voorwerpen was dat ze tientallen jaren eerder door de vroegere eigenaar in de grond zijn gestopt om te voorkomen, dat ze in Duitse handen kwamen. Omdat ze van koper waren hadden ze moeten worden ingeleverd bij de Duitsers.

Wat gebeurt er met een interview?

Primair is het interview bedoeld voor geschiedschrijving voor nu of in de toekomst. Als een interview daartoe aanleiding geeft wordt er een artikel voor het verenigingsblad aan ontleend. In een aantal gevallen werden ook teksten gebruikt voor boeken die door het genootschap door de jaren heen zijn uitgegeven, zoals 'Dorp in oorlog', 'Op de hoek van de Wallen' en 'Missing in Action'

en zoals eerder gezegd werden ze ook gebruikt voor tentoonstellingen. Wil men als geschiedschrijver op een redelijk makkelijke manier toegang krijgen tot de interviews, dan moeten er digitale ingangen zijn. Het is een van de werkzaamheden van de werkgroep om daarin te voorzien. Het zal duidelijk zijn dat met het oog op de privacybescherming die toegangen tot slechts enkele personen zijn beperkt. Bovendien is de bescherming van de interviews gewaarborgd door een “gedragscode”.

Een paar tandjes lager

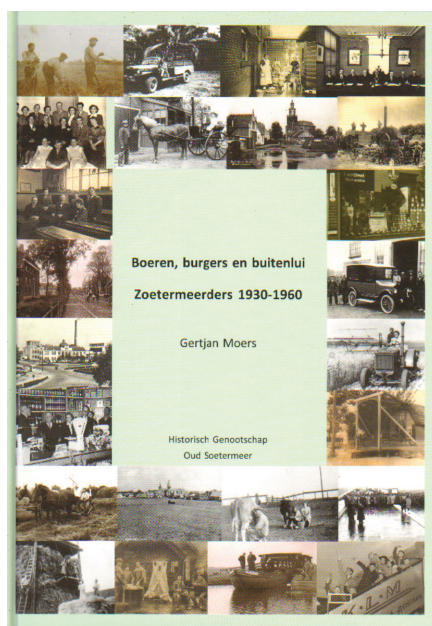
Ik heb ervaren dat vrijwilligerswerk een tijdspassering is die heel interessant kan zijn en veel bevrediging kan geven. Ik heb de tijd nog meegemaakt dat er sprake was van de zogenaamde VUT regeling (Vervroegd Uittreden). Ik was eerder al lid geweest van het genootschap, maar daarna een aantal jaren niet meer. Op 1 september 1989 begon voor mij de VUT. Als je een buurman hebt die Cor van Wieringen heet, die niet alleen voorzitter is van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer, maar die bovendien kampioen aanbrenger nieuwe leden is, dan is de kans groot dat deze buit hem niet ontgaat. 1 september 1989 is dus mijn nieuwe startdatum. Gedurende de afgelopen 25 jaar heb ik

Het eerste exemplaar van het boek Boeren, burgers en buitenlui wordt door voorzitter Bert van Eken uitgereikt aan Louis van den Burg (foto Aat Hoogland)

met een korte onderbreking met veel plezier leiding mogen geven aan de Interviewgroep. In die tijd heeft de werkgroep in totaal drieëntwintig leden geteld. Een aantal jaren was ik voorzitter, secretaris en penningmeester. Het penningmeesterschap gaf mij de minste zorg, wij besteedden namelijk door de jaren heen zeer weinig. Het secretariaat kostte mij meer tijd. Toen stond Nelleke van Wijk voor mij klaar en vervult al vele jaren het secretariaat, waarvoor ik haar zeer erkentelijk ben. Mijn dank geldt natuurlijk ook al die andere leden, die ik in de loop der jaren langs heb zien komen. Ik denk dat we er een gezellige tijd van hebben gemaakt. Het nuttige met het aangename verenigd, dat gold ook voor de vergaderingen, waar altijd een van ons, Aat Hoogland, voor de koffie zorgde.

Waarvoor deze aanloop? Ik had al eerder aangekondigd dat ik met ingang van 12 oktober uit de werkgroep Interviews zou treden. De leeftijd heeft daar alles mee te maken. Wat ik niet voorzien heb is, dat met mij nog anderen ook uittreden, wat betekent dat de Interviewgroep (tijdelijk?) zonder leden zit. Helemaal verloren zijn ikzelf, Ria Moers en Nelleke van Wijk nog niet. Wij zullen als gewone leden mondjesmaat interviewen en proberen van nut te zijn voor de redactie. De opeenvolgende besturen van het genootschap die de voorwaarden hebben geschapen om het interviewen voor ons mogelijk te maken willen wij natuurlijk ook zeker betrekken in onze waardering.

Strooperslatijn in Zegwaard

Ellen van der Heijden-Smits

‘Waar is Jaap?’. werd er geïnformeerd bij het huis aan Den Hoorn nummer 31 in Zegwaard. ‘Oh Jaap, die is aan het witten op Scheveningen’. Ogenschijnlijk een onschuldige opmerking voor een buurtbewoner of een willekeurige kennis die passeerde. Ware het niet dat de Jaap waarover hier geschreven wordt, geen schilder of behanger was. Jaap Smits was eind 19e eeuw, samen met zijn broer Kees bekend bij de plaatselijke Zegwaardse veldwachterij als notoire stroper. Menige haas moest het afleggen tegen de broers en hun bastaard hazewindhonden in de Zegwaardse polders en omstreken. Het kat- en muisspel met de jachttopziener zal zeker verballen hebben opgeleverd. Helaas is door brand het archief van de rechtbank van Alphen verloren gegaan. Er zijn geen strafzaken meer te vinden uit het tijdvak waarin Jaap en Kees hun strooptochten uitvoerden. Door de opkomst van het digitale tijdperk is via internet een aantal historische kranten toegankelijk gemaakt. Onderzoek in de Groene Hart Archieven en onder meer in de historische kranten van Leiden zoals De Rijnbode, Leidsche Courant en het Leidsch Dagblad, laten wat licht schijnen op hetgeen er zich afspeelde in de polders. Wat bleek, onze Zegwaardse stroopers haalden de krant dankzij de oplettende jachttopziener. Diverse meldingen van het kantongerecht van Alphen en redactionele stukken over zowel het stropen als het jagen met vergunning, geven een kleine Zegwaardse impressie. Dit artikel illustreert hoe de procedure verliep als de stroper op heterdaad werd betrapt en hoe het uitzitten van de straf op voorhand werd ingecalculleerd door de Zegwaardse vrijbuiters.

Strooperslatijn

De Rijnbode van 4 oktober 1905:

‘Wanneer in deze tijd een strooper voor het kantongerecht moet verschijnen, doet hij dit alleen als hij kans ziet de dagvaarding te ontzenuwen. In het tegenovergestelde geval is het hem veel voordeliger zich bij verstek te laten veroordelen, daar hij dan, vooral als boete wordt opgelegd, veel langer op vrije voeten kan blijven. Die boete toch behoeft eerst betaald te worden twee maanden nadat het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan, alzoo na twee en halve maand. De veroordeelde wacht nu tot aan het eind van dien termijn tekent dan verzet aan tegen het vonnis, wordt meestal veertien dagen daarna gedagvaard, heeft tot zijn verdediging natuurlijk niets in te brengen zoodat de kantonrechter het vonnis bevestigt, doch heeft dan weer twee en een halve maand tijd tot betalen alzoo ruim vijf maanden bijeen. Dan is de goede tijd voor het stroopen voorbij en betaalt mijnheer of gaat “verballiseren” i.d. zitten in strooperslatijn. Dit heet gebruik maken van de voordelen die de wet aanbiedt!!’.

Levensloop van Jaap Smits, alias 'Ouwe Boot'

Jacobus Smits, roepnaam Jaap, was een zoon van Johannes Smits en Cornelia Henneken. Op 17 oktober 1855 wordt Jaap in Zegwaart geboren in het buurtschap Den Hoorn. Zijn broer Kees wordt als Cornelis geboren op 13 mei 1861. Samen groeien ze op in een samengesteld gezin met vader Jan Smits en Cornelia Henneken, hun ouders. Er is een inwonende grootouder Toon Smits, met zijn tweede echtgenote, Adriana Rijgersberg. Ook de dochter Adriana Tetteroo uit haar eerdere huwelijk met Cornelis Tettero, van de Schinkelweg (nummer 77, later was daar de slagerij van Den Elzen en Slootweg) is inwonend. Een huis vol familie met onder andere de broers Piet, Kees en Antoon en de zussen Anna en Antonia. Jaaps' vader, Jan Smits (1821), had het ambacht klompenmaken van zijn vader geleerd en daarmee verdiende hij de kost in de wintertijd. In de zomer werkte hij op het land bij de Zoetermeerse en Zegwaartse boeren. De

Het blauwe glazen bootje waaraan stroper Jaap Smits zijn bijnaam Ouwe Boot te danken had (Collectie Fam. Smits)

werkdag begon al vroeg, om vijf uur in de ochtend en men ging om zeven uur 's avonds naar huis.

De kleinkinderen werden vaak met koude koffie en soep naar de werkplek van de arbeiders gestuurd. De meisjes werkten als dienstbode in Zegwaart, Zoetermeer, Waddinxveen, Berkel en Bleiswijk. Regelmatig vertrok Jaap naar omliggende dorpen zoals Bleiswijk en Waddinxveen om voor de boeren te werken. Tijdens zijn leven was Jaap bouwknacht van beroep en werd veel als los werk-

man ingehuurd door boeren. Door wisselende arbeidsverbanden had hij geen eigen woning in Zoetermeer of Zegwaart. Je moet bedenken dat hij alles te voet moest doen. Dat betekende dat hij vaak in de kost geweest zal zijn bij de boer voor wie hij werkte. Tussen de verschillende betrekkingen in woonde hij bij zijn broer Antoon en zijn gezin aan de Rokkeveenseweg (thans nummer 39). Een "losse arbeider" had geen vast inkomen in de 19e eeuw. Als er morgen een knecht zou komen die voor een gulden minder per week bijvoorbeeld de koeien zou melken, dan werd hij gelijk aangenomen en de oude knecht kon vertrekken.

Op zeventigjarige leeftijd, in 1925, kwam hij in aanmerking voor een ouderdomsuitkering. Pas toen kon hij zich een eigen huisje veroorloven. Hij ging naast de weduwe van zijn broer Toon wonen aan de Rokkeveenseweg. Ouwe Boot, zoals hij later werd genoemd, is altijd vrijgezel gebleven. Lang kon hij niet van zijn nieuwe huis genieten. Hij overleed op 71-jarige leeftijd op 30 december 1926

en werd op 3 januari 1927 begraven op de katholieke begraafplaats in Zoetermeer. In zijn knechtenkist werden de vele stropersverbalen uit lang vervlogen tijden gevonden.

Stroperslisten

De stroperscarrière van Jaap Smits begint waarschijnlijk rond 1890. Hij gaat op 23 augustus 1890 in Zegwaart wonen aan Den Hoorn (thans nummer 8), samen met zijn broer Kees.

In de daarop volgende periode gaan de gebroeders samen op stroperspad in de omgeving van Zegwaart. Uit overlevering is bekend dat zij een geweer hadden om te jagen en een bastaardhazewindhond. De hazewindhond moest een goede jachthond zijn met een groot uithoudingsvermogen. Dat was een vereiste. Maar hoe moest een stroper nu een goede jachthond kiezen uit zo'n hondennest. Tja, in vroegere tijden was men niet teerhartig. De jonge pups werden in het water gegooid. Degene die het sterkst bleek te zijn, was tevens de beste zwemmer. Laten wij het daar maar op houden. Als de strijd beslist was, bleef de sterkste hazewindhond over en deze ging mee op stroperspad.

Officiële jagers rond 1906 met hun buit op het erf van Jacob Vollebregt aan de Molenweg (de lange man achter de hazen). Naast de hond veldwachter Jan Rademaker (foto M.J.A. van Leeuwen)

Om de koddebeier af te leiden, stichtten de stropers wel eens brand in iemands hooiberg aan de andere kant van het dorp. Soms was er onderlinge samenwerking. Vrienden van de stropers stichtten dan de brand bijvoorbeeld aan de rand van Zegwaart, bijna in Bleiswijk. Ondertussen werden aan de andere zijde van het dorp de nodige hazen en fazanten geschoten als noodzakelijke aanvulling op het arbeidersdieet. Van de veldwachter of jachttopziener hadden ze dan geen last. Zo was er ook nog de overlevering van de kalkoen die op het erf van een Zegwaartse boer rondliep. De kalkoen was eigenlijk bestemd voor de Kerst. De broers Jaap en Kees zagen hun kans schoon en de kalkoen verdween spoorloos. De twee broers waren goed in het stropen. Gebruikmaken van een list en/of bedrog hoorde erbij. Het volgende is wat er via mondelinge overlevering over is verteld binnen de familie Smits. Zo hebben de stropers ooit eens een koets gehuurd zodat het leek alsof er een rijke grondbezitter zijn land kwam inspecteren voor de jacht. De pachtende boer durfde vaak uit onderdanigheid niet goed te kijken wie er aan kwam, nam zijn hoed af en boog diep voor de passerende koets. De koets passeerde de boer ongehinderd en de stropers vervolgden hun route. Op de jachtgrond gearriveerd, gingen zij hun gang op het land van een ander, uiteraard zonder vergunning. Eenmaal de buit binnengehaald hebbende

Vissers halen rond 1900 een fuik op in de tocht achter de boerderij Voorweg 125. Geheel rechts veldwachter Piet Baggerman, daarnaast Jan Vis

via dezelfde route met de koets weer naar huis. Later zou de grootgrondbezitter zelf komen jagen. Maar helaas, de fazanten en de hazen waren reeds gevlogen! Nu was het een sport om de koddebeier te laten weten dat zij hadden gestroopt. Dat hoorde bij het kat en muisspel tussen koddebeier en stroper. Er werd een haas gehangen aan de deur van de opziener van de jacht en visserij van Zegwaard, Piet Baggerman. Dit deden de wilddieven natuurlijk om hem uit te dagen. In die tijd was het zo dat de stroper alleen op heterdaad betrapt kon worden. Dan kon Piet Baggerman de stroper bekeuren. Stropen kon heel gevaarlijk zijn want er werd met scherp op je geschoten. Naast het stropen op gevogelte en haas werd er ook driftig gestroopt in de wateren van de polders. Er werd gestroopt met ongeoorloofd vistuig, een zogenaamde zeeltklauw. Ook paling steken was populair onder de stropers.

Uit de kranten

Leidsche Courant 17 december 1889: 'Men schrijft aan de Avondpost uit Zoetermeer: Niet alleen op de Veluwe schijnt het toezicht op de jacht veel te wenschen over te laten, maar ook in Zoetermeer en omstreken wordt tegenwoordig veel gestroopt. Zaterdag jl. waren er p.m. 20 personen bezig aan het palingsteken in de Benthuizerpolder, terwijl verscheidene hazen mede sneuvelden. De rijksveldwachter uit Gouda bekeurde dien dag twee personen, die in den Binnenvegschen polder onder Zegwaard zonder akte of permissie jaagden. Eenigen tijd nadat hij vertrokken was, gingen zij opnieuw den polder in. Deze personen loopen op klaarlichten dag te jagen. Zeer te wenschen is het, dat er afdoende maatregelen genomen worden, om aan dezen toestand een einde te maken.'

Leidsch Dagblad 25 oktober 1892: 'Voor C.S., arbeider te Zegwaard, die den veldwachter aldaar eenige woorden toevoegde, welke men vruchteloos in een woordenboek zal zoeken, vorderde het O.M. bij de Haagsche rechtbank heden drie dagen. Uitspraak over 8 dagen.'

Leids Dagblad 1 november 1892: 'Bij vonnis van de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage werden heden o.a. veroordeeld: C.S., arbeider te Zegwaard, wegens belediging, tot f 3 boete.'

De Rijnbode van 15 maart 1893: 'Zitting van het kantongerecht van vrijdag 10 maart 1893. Veroordeeld: J.S. en C.S., beiden te Zegwaard, ter zake: in vereeniging jagen op een anders grond, zonder te zijn voorzien van een daartoe betrekkelijke acte en van een schriftelijk bewijs van vergunning van den eigenaar of rechthebbende, tot twee boeten van f 12 voor ieder hunner, subs. Hechtenisstraf van vier dagen voor elke boete.'

In het Leidsch Dagblad van 16 november 1893 wordt verheugd gemeld dat de jachtopziener P. Baggerman wakker geworden is, uit een slaap, 'die door zijne langdurigheid angst begon in te boezemen.' Hij heeft op dat moment de notoire wilddieven kunnen bekeuren. Uit naam van alle jachtliefhebbers in Zegwaard en Zoetermeer, wordt een ingezonden brief gestuurd aan de redactie. De anonieme brieven-schrijver stelt dat de wilddieven met ongekende brutaliteit het jachtveld in Zoetermeer en omstreken al jaren afstropen. In het jachtseizoen van 1892 zouden de stropers circa 150 hazen hebben buitgemaakt en deze zelfs op publieke plaatsen te koop hebben aangeboden. De schrijver spreekt zijn vertrouwen uit dat de veldwachter voort zal gaan op de ingeslagen weg en stelt hem een gratificatie in het vooruitzicht.

En ja, in de editie van de volgende dag staat in het Leidsch Dagblad te lezen: 'Men meldt ons uit Zoetermeer, d.d. 16 november 1893. Dat de jachtopzieners te Zoetermeer en omstreken niet lijdende aan "nona" (slaapziekte) zijn, is gebleken, daar weder op de 11den november, jl. door den brigadier-rijksveldwachter P. Baggerman twee stroopers bekeurd zijn wegens jagen met twee geweren en zonder vergunning, te weten A.K. te Zoetermeer en P.E. te Zegwaard; terwijl daags te voren proces-verbaal door dezelfde beambte wegens jagen met bastaardhazewindhonden zonder akte en zonder vergunning. Alzoo, jachtliefhebbers van het ingezonden stuk in dit blad van 16 november, toont gij nu allen ook geen "nona" te hebben met het uitbetalen van eerlijk beloofde en verdiende gratificatiën. Dus ook wakker!'

Terwijl er op meerdere plaatsen wordt geklaagd over het weinige wild, is men er in Zoetermeer en Zegwaard nog ruimschoots van voorzien volgens het Leidsch Dagblad in november 1894: 'Zo heeft de heer v.d. B. uit 's-Gravenhage toen hij de 17e november met vier personen had gejaagd, wel 29 hazen geschoten, en werden er nog velen gezien die vrij kwamen.' Soms ging het dus niet helemaal goed bij het jagen, deze keer bij de jachtliefhebbers mét vergunning.

Leidsch Dagblad juli 1892: 'Men schrijft ons uit Zegwaard. Donderdag jl. waren de heeren De Groot, Van Voorburg en Franken van Zoetermeer, in de Palensteinschen polder onder deze gemeente op jacht. Een der heeren schoot een haas aan, dat door den hond van den heer De G. werd achtervolgd. Het haas nam zijn weg over de werf van een der poldermolens, steeds door den hond gevolgd. De molen maalde. Terwijl de hond onder de roeden doorliep, raakte hem eene daarvan, met als gevolg, dat het ongelukkige dier onmiddellijk werd gedood. Naar men verneemt, was bedoelde hond voor de jacht bijzonder geschikt en hechtte de eigenaar er groote waarde aan. Het jachtgenoegen was voor dien dag zeker bedorven.'

Bij de zitting van het kantongerecht te Alphen op vrijdag 29 december 1893 werden J.S en P.v.L. uit Zegwaard veroordeeld tot gevangenisstraf die zij met grote zekerheid buiten het jachtseizoen hebben uitgezeten, in de winter! Het geweer, twee honden en één haas werden verbeurd verklaard. De geldelijke straf werd omgezet in acht dagen voor het geweer, één dag voor de haas en twee maal vijf dagen voor beide honden. Voor 19 dagen achter slot en grendel in Scheveningen.

Bij dit stropersgeval is ook ene P.v.L. betrokken geweest volgens het bericht in het Leids Dagblad. Deze P.v.L. komt in 1890 ook al een keer voor bij het kantongerecht in Alphen wegens stroperij. Nu woonde er een Petrus van Leeuwen aan Den Hoorn. Omdat er geen bron is om dit te verifiëren, blijft het giswerk. Wellicht zou het nog wel eens de oude buurman kunnen zijn geweest van Jaap en Kees Smits.

Brigadier Piet Baggerman

Piet Baggerman, brigadier der rijksveldwacht, zou uiteindelijk in oktober 1902 met pensioen gaan. Maar ook na zijn pensioen kon hij het niet laten stropers te bekeuren. Piet Baggerman was er zeer op gebrand om de stropers te pakken. Hoe gebrand blijkt uit het volgende verhaal, dat overigens ook in het Leidsch Dagblad heeft gestaan van januari 1906. Piet Baggerman, toen inmiddels gepensioneerd, maar nog onbezoldigd jachttopziener, zat in de trein naar Den Haag. Onderweg keek hij uit over de Zegwaardse polder. Hij zag onderweg dat het niet pluis was en keerde direct terug naar Zegwaard. Hij kleepte zich razendsnel om en spoedde zich naar de polder en bekeurde daar wel vier stropers zonder akte of vergunning.

Naast Baggerman was er ook veldwachter Rademaker. Hij moest tot zijn grote spijt zijn werk opgeven in april 1909, na 32 jaar, omdat hij steeds slechtere ogen kreeg. Zijn opvolger was agent van politie Abraham van der Haak afkomstig uit Kampen.

Hoe liep het af met de broertjes Smits? Jaap's broer Kees ging in 1901 naar het Joris-gesticht in Delft omdat hij geestelijk niet helemaal in orde was. Soms 'ontsnapte' hij even en kwam dan langs bij zijn broers in Zegwaard. Na een paar dagen brachten ze hem dan weer terug. Jaap bleef altijd vrijgezel en woonde naast zijn broer in Zegwaard. Konijnen werden in het vervolg zelf gefokt en verdwenen in de pan.

Jaap Smits' bijnaam "Ouwe Boot"

Als Jaap tenslotte op 30 december 1926 ongehuwd overlijdt, worden de oude verballen van het gerecht van Alphen in zijn knechtenkist gevonden. Jaap alias Ouwe Boot woonde naast Jan Smits en Grië Kramer aan de Rokkeveenseweg. Cor Opstal, dochter van Jan en Grië Smits, werd als klein meisje vaak met een kommetje soep naar zijn huisje gestuurd door haar opoe. Met ouderenzorg was het in die tijd slecht gesteld. De bijnaam "Ouwe Boot" heeft hij waarschijnlijk opgelopen in 1926. Zijn neef Jaap Smits (geboren in 1900) zou in het huwelijk treden op 22 september 1927 met de dochter van de melkboer, Sien Scholten. Als cadeau gaf hij het gelukkige aanstaande paar een blauw bootje van glas als geschenk. Het bootje heeft altijd een plekje in de glazenkast gehad. En als Sien Smits-Scholten haar glazenkast weer eens goed poetste, kwam altijd het glazen bootje tevoorschijn en werd zijn naam toch weer eens genoemd, "ach die Ouwe Boot". Zo veranderde Jaap langzaam in Ouwe Boot.

Jaap Smits alias Ouwe Boot staat links naast het bruidspaar Willem Smits en Lena Scholten, 1922.

Bronnen

- Bevolkingsregister Zoetermeer en Zegwaard
- Historische kranten Erfgoed Leiden
- Historische kranten Groenhartarchieven
- Mondelinge overlevering Cor Opstal-Smits, Martien Smits, Jan Smits en Antoon Smits

*Bij **FOTO LINTHOUT** gaan uw herinneringen niet verloren!*

- * voor het opnieuw afdrukken en retoucheren van foto's
- * super 8 films en videobanden overzetten naar DVD
- * dia's en negatieven afdrukken of digitaliseren

FOTO LINTHOUT
al 63 jaar dé vakfotograaf!

Dorpsstraat 68 www.fotolinhout.nl
Zoetermeer info@fotolinhout.nl
(079) 316 3084

Van Veen
Schoenen

Dorpsstraat 83 - 2712 AE Zoetermeer - Telefoon (079) 316 31 65
www.vanveenschoenen.nl - vanveenschoenen@gmail.com

HENNEKEN BV

Professionele verhuizers van huis uit.

- Particuliere verhuizingen
- Kantoor- en bedrijfsverhuizingen
- Nationale- en internationale verhuizingen
- Verhuishwinkel
- Verwarmde en beveiligde inboedel-/archiefofslag

Goudstraat 51
2718 RD Zoetermeer
Telefoon: +31 (0)79-361 13 68
E-mail: info@henneken.nl
Internet: www.henneken.nl

 **ERKENDE
VERHUIZERS**

WITGOED SERVICE

D. den HOLLANDER v.o.f.

REPARATIE EN VERKOOP VAN:
WASMACHINES
WASDROGERS
KOELKASTEN
KOOK / BAKAPPARATUUR

Tel. 079 - 361 01 91

Lenastroom 2 - 2721 BT Zoetermeer
Fax 079 - 361 30 55

Miereakker 20
Reeuwijk
0182-300797
Dorpsstraat 103
Zoetermeer
079-3167616

Weydeland Kaas, buitenlandse kazen,
verse noten, olijven en tapenades, mooie wijnen
diverse specialiteiten

Censura morum te Zoetermeer in de tijd van ds. Van Lodenstein

André Batenburg

Onderzoek naar de zeden

Dominee Jodocus van Lodenstein is bekend vanwege de christelijke liederen en teksten die hij gedicht heeft. Omdat er over zijn leven veel is geschreven zal ik daar kort op ingaan. Jodocus was een telg uit een rijk Delfts regentengeslacht. Na zijn studie theologie te Utrecht en Franeker was de dubbelgemeente Zoetermeer en Zegwaard zijn eerste gemeente. Hij is daar van 1644 tot 1650 predikant van de Gereformeerde Kerk geweest. Vervolgens is hij vertrokken naar Sluis in Zeeuws Vlaanderen en in 1653 terechtgekomen in Utrecht waar hij in 1677 op 57-jarige leeftijd overleed. In Zoetermeer en Zegwaard volgde hij dominee Johannes Georgii op die van 1619 tot 1641 predikant was geweest. Hoewel de tijd van de remonstrantie over haar hoogtepunt heen was waren toen in Zoetermeer en Zegwaard nog veel remonstranten en rooms-katholieken aanwezig, sterker nog: de gereformeerden vormden een minderheid.

Het was nodig in de nog jonge godsdienst van de reformatie aandacht te geven aan de zuiverheid van de leer. De levenswandel van de gemeenteleden werd periodiek tegen het licht gehouden. In de verslagen van de kerkenraad was de censura morum een terugkerend onderwerp en daarvan werd verslaglegging gedaan, met naam en toenaam van de gemeenteleden die het betrof. Censura morum betekent letterlijk onderzoek naar de zeden. De jonge dominee Van Lodenstein was een aanhanger van de nadere reformatie, een beweging die de nadruk legde op de doorwerking van de Bijbelse boodschap in alle facetten van het dagelijks leven. We bekijken over de periode 1644 – 1650 waarover bij de censura morum zoal gesproken werd.

Vooropgesteld dient te worden dat onderstaande een momentopname is en een subjectief beeld geeft. Een periode van zes jaar is vrij kort. Ook zal de censura morum zijn beïnvloed door de ijver van de predikant. Tenslotte was slechts een beperkt deel van de inwoners van Zoetermeer en Zegwaard lidmaat van de Gereformeerde kerk, van een volledige afspiegeling van het tweelingdorp kan daarom geen sprake zijn.

Het Avondmaal

De censura morum was belangrijk in verband met de dienst van het Avondmaal. In die dienst werd het lijden en sterven van Jezus Christus herdacht in een ritueel van het delen van brood en wijn. Het was belangrijk dat de lidmaten met een schone lei aan deze dienst deelnamen. Zo niet, dan gaf dat ergernis bij de

andere lidmaten. Lidmaten konden middels de censura morum door de kerkenraad worden uitgesloten van de dienst van het Avondmaal. De predikant of ouderling ging nadat in de vergadering was besloten tot uitsluiting dit mededelen aan het betreffende lidmaat. Verbeterde het gedrag dan werd het lidmaat weer toegelaten. Omgekeerd kwam het ook voor dat lidmaten uit eigen beweging een aantal keren niet deelnamen aan het Avondmaal. Ook dat werd in de gaten gehouden, besproken en leidde vaak tot een bezoek.

Christelijke tucht

Naast de censura morum was er in sommige gemeenten ook een censura cleri. De ouderlingen, diakenen en de predikant oefenen de tucht onderling uit en vermanen elkaar. Dit vindt plaats in de vergadering van de kerkenraad. In eerste instantie had de gemeente van Zoetermeer en Zegwaart deze vorm niet. In de vergadering van 29 oktober 1646 wordt dit voorgesteld: “Is oock de vergaderinge in bedencken gegeven het invoeren van de (censura cleri) christelijcke tucht aen disciplinen en opsicht over de ledemaeten deser vergaderinge”.

Voorstelling van een preek, doop en avondmaal (achterin de kerk) in de vroege 17e eeuw (R. de Baudous, collectie Rijksmuseum RPP 1893 A18169)

In de daaropvolgende vergadering van 12 november 1646 wordt hiermee ingestemd. De *'censure over malkander'* zal plaatsvinden op het moment dat in de vergadering de namen der lidmaten worden opgelezen, de twee vormen van tucht lopen dus gelijk op. In de verslagen wordt deze vorm nog wel enkele keren vermeld, maar van de inhoud van het gesprek wordt geen verslag gedaan.

Onderwerpen

Welke onderwerpen speelden zoal in de *censura morum*? Tussen 1644 en 1650 zijn 146 personen of groepen van personen betrokken bij een zaak die in de kerkenraad aan de orde komt. Sommige personen zijn bij meerdere van die zaken betrokken. Hierbij de kanttekening dat de financiële aangelegenheden buiten beschouwing zijn gelaten. In totaal gaat het om 129 zaken. In een zaak kan het over één of meerdere onderwerpen gaan, bijvoorbeeld dronkenschap, kijverij, getier, etc. Het aantal malen dat een onderwerp aan de orde komt, is als volgt te rubriceren: diaconie 24, rustdag 20, kerkdienst 18, dronkenschap 17, kerkenraad en kerkleer 16, ruzie 16, ergerlijk gedrag 13, kijven, tieren en vechten 12, herbergbezoek 6, Avondmaal 9, spelen 7, Remonstranten 7, kermisbezoek 6, Papisten 6, attestatie 5, diaconie voor slaven in Turkije 3, liegen en kwaadspreken 2, zwangerschap, onecht kind 2, Mennonieten 1.

Deze onderwerpen kunnen nog verder worden gegroepeerd tot: Diaconie: 27, Gedrag: 81, Kerk: 52, Leer: 30. Bij diaconie gaat het om de zorg voor de armen. Gedrag betreft het gedrag van de gemeenteleden in de samenleving van het tweelingdorp. Bij Kerk gaat het over de standvastigheid van de gemeenteleden in hun geloof, het bezoek van de kerkdienst en het deelnemen aan de dienst van het Avondmaal. Het gedrag in de samenleving en het bezoek aan de kerkdienst en het Avondmaal waren belangrijk in de *censura morum* omdat deze onderwerpen bepalend waren voor het al dan niet uitsluiten van lidmaten van de dienst van het Avondmaal. Bij Leer gaat het vooral om het beschermen van de godsdienst tegen de invloed van andere godsdiensten: de Papisten (Rooms-katholieken), de Remonstranten en de Mennonieten, maar ook tegen bedreigingen van binnenuit. Het kwam namelijk ook voor dat gemeenteleden kritiek hadden op de prediking van de dominee en op het handelen van de kerkenraad. Met de diaconie buiten beschouwing, laten we dan eens kijken wat er zoal in de top vijf aan de orde kwam: rustdag: 20, kerkdienst: 18, dronkenschap: 17, kerkenraad en kerkleer: 16, ruzie: 16. Zondag-rustdag was de dag des Heeren en die dag was alleen bedoeld om naar de kerk te gaan en niet om te werken. Melding wordt gedaan van het bezoek aan de herberg, dat iemand op zondagochtend het gezelschap van anderen zoekt en dat er op zondag wordt gewerkt. Dit laatste komt het meest voor (elf keer) en het ging soms zo ver dat vee werd geslacht,

dat men naar de veemarkt ging of dat men met een kar bij de mensen thuis bier ging bezorgen. Bij de kerkdienst gaat het om het bezoek van de kerkdienst, met bijzondere aandacht voor de dienst van het Avondmaal. Er werd goed in de gaten gehouden wie er wel en niet was. Dit had meestal tot gevolg dat de ouderling of de predikant die persoon thuis ging bezoeken om aan te sporen tot kerkbezoek. Dronkenschap wordt zowel bij mannen als bij vrouwen geconstateerd en ging vaak gepaard met kijven, vechten, dobbelen, bezoek aan kermis of kamerspelen en in een enkel geval messentrekkerij. Bij kerkenraad en kerkleer ging het vooral over de ontevredenheid van Cornelis Jansz Marck, Maerten

Dronkenschap en andere geneugten rond 1620/1640 (A. Both, collectie Rijksmuseum RPP BI 4194)

Berckelaer en Jan Dirxse Laguillon over de prediking van Van Lodenstein. De kwestie wordt slepend doordat iemand hierover een brief aan de Classis heeft geschreven en deze daar rechtstreeks heeft laten bezorgen, zonder de kerkenraad in te lichten. Omdat elders al over deze kwestie is geschreven zal ik hier verder niet op ingaan. Tenslotte de ruzies: In de meeste gevallen gaat het hier om een woordgeschil, soms binnen een gezin, soms om een woordenstrijd of een scheldpartij tussen burenen.

Lange ruzie

In de laatste categorie komt ook de zaak voor die zich het langst heeft voortgesleept. Maar liefst 35 keer wordt deze zaak genoemd. Het gaat om een geschil tussen de burenen Pieter Arijense Schouten en Willem Leendertse de Koning. De kwestie wordt voor het eerst genoemd in de vergadering van 9 oktober 1644. Pieter is ouderling en Willem is nog geen lidmaat maar wil dat wel worden. Willem houdt zich bij het baggeren van een gemeenschappelijke sloot volgens Pieter niet aan de regels van de keuren. Zij zijn burenen wonende 'op de Rockeveen'. De kwestie moet worden opgelost voordat Willem lidmaat kan worden. In de vergadering van 14 oktober 1644 rapporteert Van Lodenstein dat Pieter en Willem zich hebben verzoend en elkaar de rechterhand hebben gegeven. Vervolgens heeft Willem op vesperavond zijn belijdenis kunnen doen.

In juli 1645 is het geschil echter opnieuw gerezen. Willem wil de scheisloot dammen voor zijn eigen gewin. Op 29 september 1645 wordt besloten ze beiden uit te sluiten van de dienst van het Avondmaal. Er zijn dan door de twee ouderlingen Cornelis de Hooch en Sijmon Jansz Marck al diverse pogingen on-

dernamen om de vrede tussen de twee kemphanen te herstellen. Op 18 december 1645 wordt gemeld dat twee buren Arij Pouwelse en Gerrit Cornelisse zijn ingeschakeld om een akkoord op te stellen dat nog aan Pieter en Willem bekend moet worden gemaakt en dat door hen zal moeten worden ondertekend. Op 6 februari 1646 wordt gemeld dat Pieter nog niet tevreden is over het akkoord, hij moet opnieuw worden aangesproken. De ondertekening vindt daarna plaats in de vergadering van 22 maart 1646 waar Pieter en Willem verschijnen en beloven zich aan het akkoord te houden en *“sijn daerop met malkander bevredicht aende handt belovende voortaan broederlijck en christelijck sich tegen den andre te draegen.”* Wie denkt dat het daarmee klaar is komt bedrogen uit. Op 30 mei al blijkt dat Pieter tegen anderen zijn onvrede over het akkoord en de procedure van de kerkenraad heeft geuit. Ook Maertge Heijndricx, de vrouw van Pieter, heeft zich zeer onhebbelijk gedragen tegenover de predikant. Dit blijft het hele jaar 1646 zo doorgaan. Op 1 januari 1647 verschijnt Dirck Heijndrickse Stegeman in de vergadering en verklaart dat hij en Gerrit Heijndrickse vanwege de *‘continuele onrust en twist’* medelijden hadden met Pieter en Willem en dat ze de vrede bijna konden herstellen, maar dat Pieter graag wilde dat wat hij had misdaan ten opzichte van de kerkenraad (schelden tegen en kwaadspreken over de predikant en ouderlingen van de kerkenraad) ook zou worden vergeven. De kerkenraad gaat daar niet zo maar mee akkoord. Pieter zal dan eerst rechtstreeks met de kerkenraad moeten communiceren en berouw tonen. Op 25 maart 1647 verschijnt Pieter met zijn vrouw in de vergadering met het verzoek om het gemaakte akkoord te royeren. De vergadering zegt dat niet te kunnen omdat het akkoord door de vier goemannen (vredestichters) is opgesteld, en dat is een particuliere aangelegenheid. De kerk juicht het initiatief wel toe maar staat er formeel buiten.

Periodiek wordt een gemeente ook bezocht door een vertegenwoordiging van de Classis (het regionale bestuur van de kerk), de zogeheten visitatie. Meestal zijn de visitatoren dominees van gemeenten uit de Classis, in dit geval een dominee uit Delft en een dominee uit Leidschendam. De visitatie vindt plaats op 15 april 1647. De visitatoren hebben in de visitatie ook lucht gekregen van de twist tussen Pieter en Willem. Zij bewerkstelligen dat Pieter en Willem het akkoord gemaakt door de vier goemannen ondertekenen en opnieuw de *‘hant van vrintscap geven’*.

De kwestie krijgt nog een bijzonder slot op 15 april 1650: *‘Het heeft Gode behaecht haer (Maertge Heijndrix) onlangs te besoucken met een seer schielijcke en pijnlijcke sieckte’*. Zij wilde zich nu met de gemeente verzoenen en *‘pers’* ook haar man Pieter om dat te doen. Zij zegt blij te zijn dat God op dit moment heeft ingegrepen, juist nu de predikant binnenkort gaat vertrekken. De vergadering is verheugd maar geeft wel aan te blijven opletten, omdat de vrouw eerder een zware ziekte heeft gehad, toen echter ook grote beloften heeft gedaan waar ze zich vervolgens niet

aan hield. Dat blijkt een vooruitziende blik te zijn: op 18 april gaat Maertge naar de dienst van het Avondmaal. De kerkenraad was daarover zeer verwonderd, ze had immers nog geen berouw getoond aan de gemeente. Ze wordt daarop aangesproken door de predikant. Zij reageert verbitterd over wat de predikant op de preekstoel gezegd zou hebben: *'hem naegevende op de stoel geseijt te hebben men moest Godt bidden dat sij met een extraordinaer oordeel mocht gestraft werden'*. Uiteindelijk geeft ze toe fout te zijn geweest en zegt berouw te willen tonen. Is het daarmee ten einde? Dat weten we niet, in ieder geval heeft Van Lodenstein het vervolg niet meegemaakt. Op 28 augustus 1650 is zijn afscheidsdienst waarna hij vertrekt naar Sluis.

Is hiermee alles gezegd over de cesura morum? Interessant is te kijken wat er speelde rond de Papisten, de Remonstranten en de Mennonieten en wat de diaconie van doen had met slaven in Turkije. Daarover een volgende keer meer.

Bron: Gemeentearchief Zoetermeer: Archief van de Hervormde gemeente Zoetermeer (archieffnummer 42)

David Teniers schilderde in 1665 dit tafereel van een kermis op het platteland (collectie Rijksmuseum SKC 298)

DE SPIL
Wijkservicecentrum
van de Gemiva-SVG Groep

**De Spil biedt vele mogelijkheden
voor wijkbewoners, mensen met
een beperking en vrijwilligers!**

Kom eens vrijblijvend langs!

Wijkservicecentrum De Spil
Stadhoudersring 5
2713 GA Zoetermeer
T: 079 - 720 09 79
E: wscdespil@ziggo.nl

Samen maken we het verschil

**Di'a's
scannen**

**Kopieëren
Vouwen
Rape
Lamineren
Mailings**

**Kreatief
tekenen
keramiek
borduren
breien
kopje koffie
gezelligheid
scrabble
rummicub
spelen
klaverjassen**

enz.....

Diacollectie Cor van Wieringen gedigitaliseerd door De Spil

Op 9 december 2010 overleed onze oud-voorzitter Cor van Wieringen. Naast allerlei andere maatschappelijke activiteiten heeft hij zich tientallen jaren met hart en ziel ingezet voor het Historisch Genootschap. Vanuit zijn interesse voor de landbouw, kunst en de veranderende stad, begon hij eind jaren (19)60 met het fotograferen van Zoetermeer, op dia. In de loop der jaren legde Cor zowel de verdwijnende agrarische gemeenschap als de groeiende stad vast. Zie bijvoorbeeld de foto op de omslag. Zijn collectie groeide tot duizenden dia's en regelmatig toonde hij zijn materiaal, gecombineerd met historische beelden, bij lezingen en activiteiten van Oud Soetermeer. Hij was trots op zijn collectie en wilde dat die een goede bestemming kreeg. Met zijn familie is overeengekomen de collectie te schenken aan onze vereniging. Daar waren wij plots de eigenaar van zeker 8000 dia's! In de afgelopen twee jaren hebben Bep van Adrichem en Ria Moers de dia's bekeken, waarna er ruim 5000 zijn geselecteerd voor digitalisering, zodat ze via de beeldbank op internet kunnen worden geraadpleegd. Het scannen van dia's is een secure bezigheid en een zaak van lange adem. Gelukkig vonden wij Activiteitscentrum De Spil bereid om dit werk voor ons te doen.

De Spil is een activiteitscentrum voor mensen met een lichamelijke beperking en/of niet aangeboren hersenletsel aan de Stadhoudersring 5 en het heeft zich inmiddels ontwikkeld tot een wijkservicecentrum met meerdere functies. De Spil is in de eerste plaats specialist op het gebied van dagbesteding. Er is een uitgebreid scala aan activiteiten, zoals grafisch ontwerpen van producten voor externe klanten, keramiek, tekenen en schilderen, participeren in een gespreksgroep, werken met de computer (recreatief of instructief), koken, modern breien, muziek maken, klaverjassen en spel. De Spil is ook toegankelijk voor mensen die om een andere reden behoefte hebben aan dagbesteding, zoals mensen met een psychiatrisch ziektebeeld en mensen met een verstandelijke beperking en/of autisme, mits aan de hulpvraag voldaan kan worden en de cliënt aansluiting vindt bij de andere cliënten.

Het wijkservicecentrum heeft tevens een wijkfunctie en wil een ontmoetingsplek zijn voor diverse doelgroepen in de wijk Driemanspolder. Deze mensen kunnen in De Spil bij een aantal activiteiten aansluiten, zoals taalles, creatieve activiteit, breigroep, yoga en klaverjassen.

Dankzij de uitstekende medewerkers en begeleiders van De Spil is de prachtige Collectie Van Wieringen toekomstvast geworden!

Oorkonde achter eerste steen Petrus MAVO

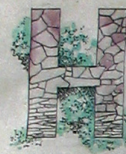
Aan de Dr.J.W. Paltelaan stond van 1965 tot 2013 de Petrus MAVO. Bij de sloop van het gebouw kwam achter de eerste steen een loden koker tevoorschijn die aan Oud Soetermeer werd overgedragen. Ter gelegenheid van de feestavond op 12 oktober is de koker geopend.

Toen Zoetermeer na de Tweede Wereldoorlog gestaag groeide, besloot het gemeentebestuur aan de nieuwe Dr. J.W.Paltelaan een strook te bestemmen voor scholenbouw. Binnen enkele jaren hadden de christelijke, de openbare en de katholieke “zuil” daar hun school: Sint Paulusschool, Koningin Juliana MULO, Meester Verwersschool en als laatste de Sint Petrus ULO. Het RK kerkbestuur besloot al in 1962 tot stichting van een school voor uitgebreid lager onderwijs (ULO) als vervolg op de lagere school. Een ULO zou vanaf 1968 MAVO heten. Na de nodige subsidieaanvragen kon de eerste paal in mei 1965 worden geslagen en volgde op 8 oktober 1965 de eerste steen, gelegd door de burgemeester. Bij die gelegenheid werd achter de steen een loden koker met inhoud ingemetseld.

De MAVO verloor rond 1975 de Sint in zijn naam en fuseerde in 1984 met huishoudschool De Dobbe tot Scholengemeenschap Petrus. Elf jaar later ging de school op in het Stedelijk College en heette voortaan Locatie Petrus. In 2013 verhuisde de school als instituut en twee jaar later is het gebouw gesloopt.

Bij de opening van de loden koker bleek dat zich daarin muntgeld uit het begin van de jaren (19)60 bevond en een oorkonde op perkament, met een uitgebreid verslag van de aanwezigen bij het leggen van de eerste steen: burgemeester Van Tuyll, de gemeentesecretaris, het schoolbestuur, het kerkbestuur, aannemer Van Noort, architect Blaauwhof, opzichters, zowel bouwkundig, bisschoppelijk als onderwijskundig, docenten, ambtenaren en de leerlingen natuurlijk.

De oorkonde wordt bewaard in het archief van Oud Soetermeer. Een vergelijkbare oorkonde werd in 2009 aangetroffen achter de eerste steen van de Paulusschool, gebouwd in 1961. Dat document heeft een plaats in de nieuwe school gekregen.

EDEN, 8 OKTOBER 1965 WERD TE ZOETERMEER IN AANWEZIGHEID VAN DE HIERNA TE NOEMEN PERSONEN, VAN VELE LEERLINGEN, OUDERS VAN LEERLINGEN EN BELANGSTELLENDE DOOR H.G.I. BARON VAN TUJLL VAN SEROOSKERKEN, BURGEMEESTER VAN ZOETERMEER, GEBOREN 20 MEI 1917, DE EERSTE STEEN GELEGD VAN DEZE SCHOOL VOOR R.K. UITGEBREID LAGER ONDERWIJS.

HET SCHOOLGEBOUW IS EEN ONTWERP VAN P.C.J. BLAAUWHOF, ARCHITECT B.N.A. TE ROTTERDAM; DE UITVOERING WERD TOEVERTRUWD AAN DE FIRMA J. VAN NOORT & ZN., AANNEMERS TE BENTHUIZEN.

AANWEZIG WAREN:

J. VAN DOORNEN, WETHOUDER VAN ONDERWIJS EN FINANCIEN

MR. A. GROENESTEIN, GEMEENTESecretaris,
HET KERK-EN SCHOOLBESTUUR VAN DE PAROCHIE VAN DE H. NICOLAAS:
P. J. VAN STEIJN, PASTOOR EN VOORZITTER,
J. F. A. M. BORREMAN, SECRETARIS,
J. M. B. VAN EEKEL, PENNINGMEESTER,
J. C. BOONEKAMP, LID.
J. L. L. DE GROOT, LID.
J. C. SPRUIT, LID.

ALSMEDE:

L. SCHIPPER, RIJKS-INSPECTEUR L.O.
C. I. BARENSE, BISCHOPPELIJK INSPECTEUR L.O.
S. F. J. P. MAARSCHALKERWEERD, HOOFD VAN DE SCHOOL
P. C. J. BLAAUWHOF, ARCHITECT B.N.A.
P. VAN NOORT, AANNEMER
W. VAN HEETSKERK, DIREKTEUR GEMEENTE WERKEN,
A. J. DE WAARD, ADJUNCT DIREKTEUR GEMEENTE WERKEN,
MR. J. KLOOSTERMAN, HOOFDCOMMISSIE,
B. BIEVER, OPZICHTER,
B. J. G. GEERDINCK, INSPECTEUR BOUWTOEZICHT,
H. J. VAN WEERS,
H. W. VAN DER GEEST,
J. A. A. VINGERHOED,

GEBOREN 9 FEBRUARI 1900
,, 21 MAART 1926
GEBOREN 21 SEPTEMBER 1909
,, 12 MEI 1915
,, 2 SEPTEMBER 1923
,, 30 MAART 1920
,, 25 AUGUSTUS 1901
,, 19 JUNI 1895
,, 25 OKTOBER 1902
,, 5 FEBRUARI 1923
,, 12 JULI 1922
,, 4 FEBRUARI 1920
,, 7 SEPTEMBER 1924
,, 2 SEPTEMBER 1925
,, 8 JANUARI 1930
,, 17 MAART 1926
,, 31 JANUARI 1901
,, 3 APRIL 1929
,, 19 JANUARI 1935
,, 8 AUGUSTUS 1937
,, 7 FEBRUARI 1940

Handwritten signatures and notes at the bottom of the page, including names like 'H. J. van Weers' and 'H. W. van der Geest'.

Meester Nieuwenhuijsen en zijn collega's

Hendrik Nieuwenhuijsen, medeoprichter en in 1949 de eerste voorzitter van het HGOS, stond in de maand september 2015 volop in de belangstelling.

Zijn grafsteen, bij de Oude Kerk aan de Dorpsstraat, werd verplaatst van een achteraf plek naar een meer passende en in het oog springende plaats en op 25 september werd in de nieuwe Zoetermeerse wijk Oosterheem een brug vernoemd naar 'Meester Nieuwenhuijsen'.

Wethouder Marc Rosier (Stedelijke Ontwikkeling) verrichtte de openingshandeling, samen met de vijf nog levende zonen van Hendrik Nieuwenhuijsen. Oudste zoon Niek Nieuwenhuijsen werd bovendien op deze dag 100 jaar! Tientallen nazaten van meester Nieuwenhuijsen woonden de plechtigheid bij.

Hendrik Nieuwenhuijsen was van 1904 tot 1943 onderwijzer en uiteindelijk hoofd der christelijke lagere school aan de Dorpsstraat. Als oprichter van onder andere diverse koren, een bibliotheek, een comité voor armenzorg en het Historisch Genootschap Oud Soetermeer gaf hij talloze impulsen aan het Zoetermeerse culturele en sociale leven.

De voetgangers- en fietsbrug is één van de vier bruggen over het Heemkanaal. Ook andere dragers van het Zoetermeerse onderwijs kregen een brug over het Heemkanaal: Vanouds hadden Zoetermeer en Zegwaard een gezamenlijke school aan de Dorpsstraat 70. De schoolmeester werd aangesteld door de dorpsbesturen en was tot in de 19e eeuw tegelijk koster, klokkenluider en doodgraver. De oudst bekende schoolmeester is Bastiaan Willems, die in 1585 als zodanig wordt vermeld. Hij representeert de onderwijzers die vanaf de middeleeuwen tot heden les gaven aan de Zoetermeerse jeugd.

Martinus Huizer (1919-1977) was conrector bij het Daltoncollege in Den Haag toen hij in 1970 aangesteld werd als rector bij de kersverse samenwerkings-school Erasmuscollege in Zoetermeer. Hij was een voorvechter van samenwerking in een tijd dat de religieuze zuilen nog recht overeind stonden. Daarnaast was hij actief in de politiek en de Nederlandse Hervormde gemeente en publiceerde een lesboek Staatsinrichting. Hij leefde voor de school. Zijn gedachtegoed wordt door de school nog steeds uitgedragen.

Johanna A.M. Schwalbach (1888-1962) was van 1927 tot 1954 als onderwijzeres verbonden aan de Rooms Katholieke lagere school te Zoetermeer. Zij was de drijvende kracht van de RK Bibliotheek, die na 1963 uiteindelijk de Openbare Bibliotheek zou worden.

Wethouder Rosier en de vijf broers Nieuwenhuijsen op de naar hun vader genoemde brug; rechts de 100-jarige Niek Nieuwenhuijsen (foto Jan van Es)

Rectificatie 't Seghen Waert jaargang 34 aflevering 3

Bij de foto van Klaas Hagoort in het artikel over de Plas van Poot staat dat hij daar poseert met zijn vrouw. Het is echter zijn dochter Ans en bij de foto van het echtpaar Poot is als datum van overlijden van mevrouw Poot vermeld 1946. Dit moet zijn 1964.

De adverteerders en de hierna genoemde bedrijven maken met hun steun de activiteiten van Oud Soetermeer mogelijk.

Van As Makelaardij bv

www.van_as.nl

Bouwmarkt De Bouwhof

www.bouwhof.com

Cammeraat IJzerwaren

Eerste Stationsstr. 48, tel. (079) 316 37 31

Carrosseriefabriek Joost Lamboo bv

www.lamboo.nl

Henneken Radio en TV

www.radiohenneken.nl **Van der Slik**

Caravan Centrum

www.vanderslik.nl

Bode Scholten BV

www.bode-scholten.nl

Blomsma Print & Sign

www.blomsma.nl

Wilt u ook adverteren? Neem contact op met de penningmeester:
penningmeester@oudsoetermeer.nl

**Kopij voor 't Seghen Waert 1 van 2016
graag vóór vrijdag 29 januari inleveren.**

Overtuig uw relaties met professioneel beeld: zakelijk portret, werkproces, natuur, producten en vastgoed. Eigen luchtfotografie-vergunning.

energie in beeld
ardito

Meer weten? Kijk op www.ardito.nl
Ardito Fotografie - 079-3436003
info@ardito.nl

Van de voorzitter

In de jaarvergadering van 12 oktober jl. ben ik weer voor drie jaar gekozen tot voorzitter van onze vereniging. Dat is mooi en prachtig, maar wat heb ik nu voor die komende drie jaar voor ogen?

Ten eerste blijft van belang, dat we het karakter van onze vereniging handhaven. Dat wil zeggen, een enorme verscheidenheid aan leden met hun eigen interesses, maar toch allemaal lid van één vereniging. De samenhang tussen de werkgroepen is een belangrijk aandachtspunt van het bestuur.

Een tweede aandachtspunt is het aantal leden van Oud Soetermeer. Onze stem wordt met name in de politiek beter gehoord naarmate het bestuur meer leden vertegenwoordigt. In ons ledenbestand hebben we te maken met een vergrijzing. Het aantal leden moet omhoog en de gemiddelde leeftijd juist naar beneden. Een concreet doel is om eind 2016 meer dan 1300 leden te hebben. Dat vergt inspanning van ons allen.

De huisvesting van het genootschap was, is en blijft een hot item. We moeten op termijn 't Oude Huis uit en we willen het liefst in het oude Dorp, in de Dorpsstraat, een onderkomen vinden. Maar ja, tussen willen en kunnen zit op dit moment nog een behoorlijk gat. Het bestuur is op het moment dat ik dit schrijf druk doende om te trachten dat gat te dichten. Zonder hulp van ons gemeentebestuur wordt het een lastige zaak. Als we concreet iets te melden hebben, roepen we een tussentijdse ledenvergadering bijeen.

Het promoten van onze vereniging heeft en houdt onze aandacht. Niet alleen de publicaties in de kranten, via de website en facebook zijn daarbij van belang, maar ook het contact met de bevolking, waaronder de jeugd. De waarde van ons Historisch Erfgoed overdragen is een kernactiviteit van ons genootschap. Laten we hopen, dat we ons daar in een nieuwe locatie volop voor kunnen inzetten.

Tot slot blijft het een taak van het bestuur om de werkgroepen te stimuleren bij hun activiteiten. Boeken, tijdschriften, films, foto's, stambomen, erfgoedborden, websites, archeologische vondsten, interviews, busreizen, fietstochten, wandelingen, schatgraven, ziehier een handvol items waar het HGOS al jaren sterk in is. Dat zetten we met uw hulp door.

Bert van Eken

Activiteiten

Voor alle activiteiten kunt u zich opgeven bij mevrouw F. Brandhorst, telefoon 079-351 70 47, of via activiteitencommissie@oudsoetermeer.nl. De activiteiten treft u ook aan op www.oudsoetermeer.nl

Maandag 14 maart 2016

Lezing/filmavond met als thema: Eerste Wereldoorlog.

Locatie: 't Centrum, Frans Halsstraat 1. Aanvang 20.00 uur.

Kosten: Euro 5,-, voor leden Euro 3,-. Reserveren is noodzakelijk.

Maandag 23 mei 2016

Lezing/filmavond met als thema: De melk-boter-kaas- en eierboeren van Zoetermeer.

Locatie: 't Centrum, Frans Halsstraat 1. Aanvang 20.00 uur.

Kosten: Euro 5,-, voor leden Euro 3,-. Reserveren is noodzakelijk.

Natuurlijk zijn er in 2016 nog meer activiteiten, zoals de jaarlijkse bustocht, het schatgraven voor kinderen, het zesde lustrum van de Open Monumentendag, het Historisch Festival en de ledenavonden.

Mocht u zelf ideeën of suggesties hebben voor een activiteit, dan horen wij dit graag via ons mailadres of met een telefoontje naar mevrouw Brandhorst.

Nieuwe leden

We heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

Dhr P. Bos, Hoogvliet

Dhr A.J. van der Burg, Zoetermeer

Dhr W.C. Kormelink, Zoetermeer

Dhr H.A.H. van Oosterhout, Zoetermeer

Dhr R.A.M. Rotteveel, Rotterdam

Mw J. de Schipper, Zoetermeer

Dhr W. Visser, Zoetermeer

Dhr R.P. de Vree, Zoetermeer

Dhr J. Westmaas, Zoetermeer

Mw S. van der Wolf-Bos, Spijkenisse

Aanmelden als lid kan via onze website www.oudsoetermeer.nl of per post via Dorpsstraat 7, 2712 AB Zoetermeer. Vermeld uw naam, adres en geboortedatum en of u zich opgeeft als lid, jeugdlid (tot 18 jaar) of gezinslid (tweede op hetzelfde adres).

Boeren, burgers en Buitenlui, Zoetermeeders 1930-1960

Vele tientallen interviews staan aan de basis van dit nieuwe boek. Die bevatten vooral informatie uit de jaren 1930-1960. Een tijd van grote veranderingen. In 1930 waren er nog duidelijke rangen en standen, strakke scheidslijnen tussen opvattingen en geloofsovertuigingen. Een losse arbeider stond onder aan de sociale ladder, de herenboer en notabele bovenaan. Dertig jaar later zochten vooral jongeren de vrijheid. De scheidslijnen vervaagden, de welvaart werd groter. Vele Zoetermeeders emigreerden. De meeste verhalen kwamen uit de periode van circa 1930 tot 1960 en die waren mooi te scheiden in hoofdstukken over arbeiders, landbouwers, middenstanders, politici, Indiëgangers en emigranten. Auteur Gertjan Moers heeft die groepen van Zoetermeeders beschreven en de mooiste en meest informatieve stukken uit de interviews daarin verweven. Een voorbeeld:

Tina van der Meer-Opdam, (geboren 1917 te Zoetermeer), dochter van een losse landarbeider:

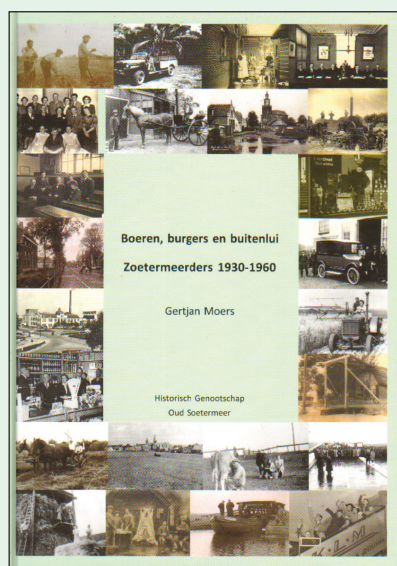
's Morgens als het licht werd stond mijn moeder al op, maar dat is altijd winter en zomer verschil. En als ze op was dan ging ze pas vader wekken en dan ging ze koffie en thee voor vader maken want die nam altijd brood mee naar zijn werk. En dan gaf

De familie Moers met rechts auteur Gertjan Moers (foto Aat Hoogland)

moeder altijd de baby het eerste voeding. Want ze had natuurlijk elk jaar een kind. En dan werden wij gewekt en klaargemaakt voor school. En als de buurvrouw in de kraam was, dan ging ze ook daar helpen of de buurvrouw ging haar helpen. Dan moesten de beesten gevoerd worden, dat was meestal de poes, de kanarie, varkens, geit, kippen en konijnen en maandag nog de grote was en dan was het tijd om aardappelen te schillen. Groente had ze meestal uit eigen moestuin. En om elf uur ging dan de (kerk)klok luiden en dat was algemeen, dan ging er een grote pan aardappelen op het vuur. Ja, dat was de aardappelenklok! Later toen wij groter werden gingen wij de aardappelen schillen en zaten we met z'n vieren om een emmer heen. Vader stond achter ons en dan mocht de schil niet knakken! Om twaalf uur kwam vader thuis. Eten precies om twaalf uur, hè! En als vader dan gegeten had ging hij een poosje zo in de armstoel liggen dutten en dan ruimde moeder af en maakte ze de melkkan schoon met zout water van de aardappelen. (...)

Ik hoorde wel dat er ook vrouwen in de buurt "baas" tegen hun man zeiden. "Als de baas thuiskomt", of tegen de kinderen: "Dat moet je maar aan de baas vragen". Een vrouw besliste in huis niks. Ze hadden één recht: een aanrecht. Maar die hadden we thuis ook niet. Weet je wat ook zo typisch was, de meisjes mochten niets en de jongens mochten alles. De jongens hadden in huis geen taak en de meisjes wel. Maar die jongens stonden ook hoger aangeschreven. Ik weet nog dat ik als kind zijnde, dat mijn zuster Lien werd geboren. En dan hoor ik nog dat buurman binnenkwam en die zei: "Zeg Jaap, heb je weer een 'bijlegger'?" Maar ik wist niet wat een 'bijlegger' was. Ja, later begreep ik dat. Een meisje betekende niks. Dat kostte geld. Een jongen bracht geld in het laatje!

De basis van het boek bestaat uit de honderden interviews die de Interviewgroep Sprekend Verleden (ISV) heeft gehouden. Daarmee is het ook een eerbetoon aan 25 jaar ISV en de vele vrijwilligers die al die jaren aan de interviews hebben gewerkt.

Behalve de verhalen en de stukken uit interviews bevat het boek ook bijna 200 foto's en samen geven ze een fraai beeld van Zoetermeer in de 20ste eeuw, vlak voor de groei van dorp tot stad.

In totaal 168 pagina's vol met foto's, gebonden, voor slechts Euro 19,50. Te verkrijgen op woensdagmiddag bij Oud Soetermeer Dorpsstraat 7-boven, het Stadsmuseum en via www.oudsoetermeer.nl/publicaties.

Prijs voor restauratie boerderij Vredebest

Tijdens de feestelijke bijeenkomst op 12 oktober werd de Drs. Jan van der Spekprijs uitgereikt. De eerste keer kreeg Ben van den Heuvel deze prijs voor de restauratie van boerderij 'Voorzorg' aan de Voorweg. Dit jaar ging de prijs naar de familie Henneken voor de restauratie van hun boerderij 'Vredebest' aan de Vierde Stationsstraat. Oud-voorzitter en erelid van de vereniging Jan van der Spek (1912-2001) is van grote betekenis geweest voor de geschiedschrijving en monumentenzorg in Zoetermeer. De prijs is dan ook naar hem genoemd en bestemd voor een persoon of een instelling die zich op bijzondere wijze heeft ingespannen om het cultuurhistorisch erfgoed voor Zoetermeer te behouden. De Commissie Historisch Erfgoed (CHE) van het Genootschap heeft een belangrijke rol in het selecteren van kandidaten voor de prijs, het nomineren van mogelijke winnaars en het uitbrengen van een advies aan het bestuur voor toekenning van de prijs.

De CHE kwam tot vier nominaties.

* Herbouw voorgevel Parochiehuis, vroeger rechthuis en herberg De Gouden Leeuw, Dorpsstraat 18. Door deze herbouw is een markante gevel in de Dorpsstraat behouden gebleven. Natuurlijk is het jammer dat de oorspronkelijke gevel niet behouden kon worden en dat bij de renovatie niet gekozen is voor de oorspronkelijke gevel uit 1907, maar voor die van 1970.

* Hergebruik van drie stalen spanten van het station Soetermeer-Zegwaard uit 1907, die ook al dienst hadden gedaan in het gebouw aan de Vlamingstraat van Pieterman Hardglas. Zij vormen de overkapping van het paviljoen op het Nicolaasplein, waar ook 'Zondag in het park' plaats vindt en zijn de exponent van delen van de Zoetermeerse geschiedenis. Slechts enkele van de vijftien spanten zijn gebruikt en waarschijnlijk is het paviljoen van tijdelijke aard.

* Restauratie boerderij Vredebest uit de 18e eeuw. Voor de restauratie is het originele materiaal gebruikt en is heel nadrukkelijk rekening gehouden met de bouwgeschiedenis van de boerderij.

* Gebruik hooiberg als kantoor door Van Dorp Hout B.V. Voorweg 153. Door de hooiberg te gebruiken als basis voor een nieuw kantoor vormt hij een geheel met de overige bebouwing, onder andere met de boerderij uit 1880. Ook de keuze van het gebruikte materiaal, hout en riet, hoort in deze omgeving thuis.

Oud Soetermeer was prominent aanwezig op 16 mei in de Dorpsstraat tijdens de Oldtimerdag. Bezoekers konden daar een stem uitbrengen voor de Drs. Jan van der Spekprijs op een van de genomineerde gebouwen. Meer dan een derde van de stemmers

koos voor de boerderij 'Vredebest' en die had ook de voorkeur van de CHE. 'Vredebest' werd dus de terechte winnaar. De eigenaren van de boerderij, Aad en Hillie Henneken namen dan ook glunderend hun prijs in ontvangst: een glazen schaal met inscriptie, gemaakt door de Zoetermeerse glaskunstenaar Michiel van den Bosch en een geldbedrag.

In zijn dankwoord vertelde Aad Henneken onder andere dat het noodzakelijk was geweest om aan de restauratie te beginnen. De veenlaag onder de boerderij droogde uit omdat het grondwaterpeil zakte en daardoor zakte ook het gebouw steeds dieper weg. De complete restauratie kostte veel tijd en vooral mankracht. Een woord van dank aan alle familieleden en vrienden die dagen stenen hadden gebikt en het goede werk van aannemer Huurman vond Aad dan ook op zijn plaats. Zonder hen zou er veel minder origineel materiaal voor de restauratie zijn gebruikt.

Aad en Hilly Henneken nemen de Drs. Jan van der Spekprijs in ontvangst van Bert van Eken (foto Aat Hoogland)

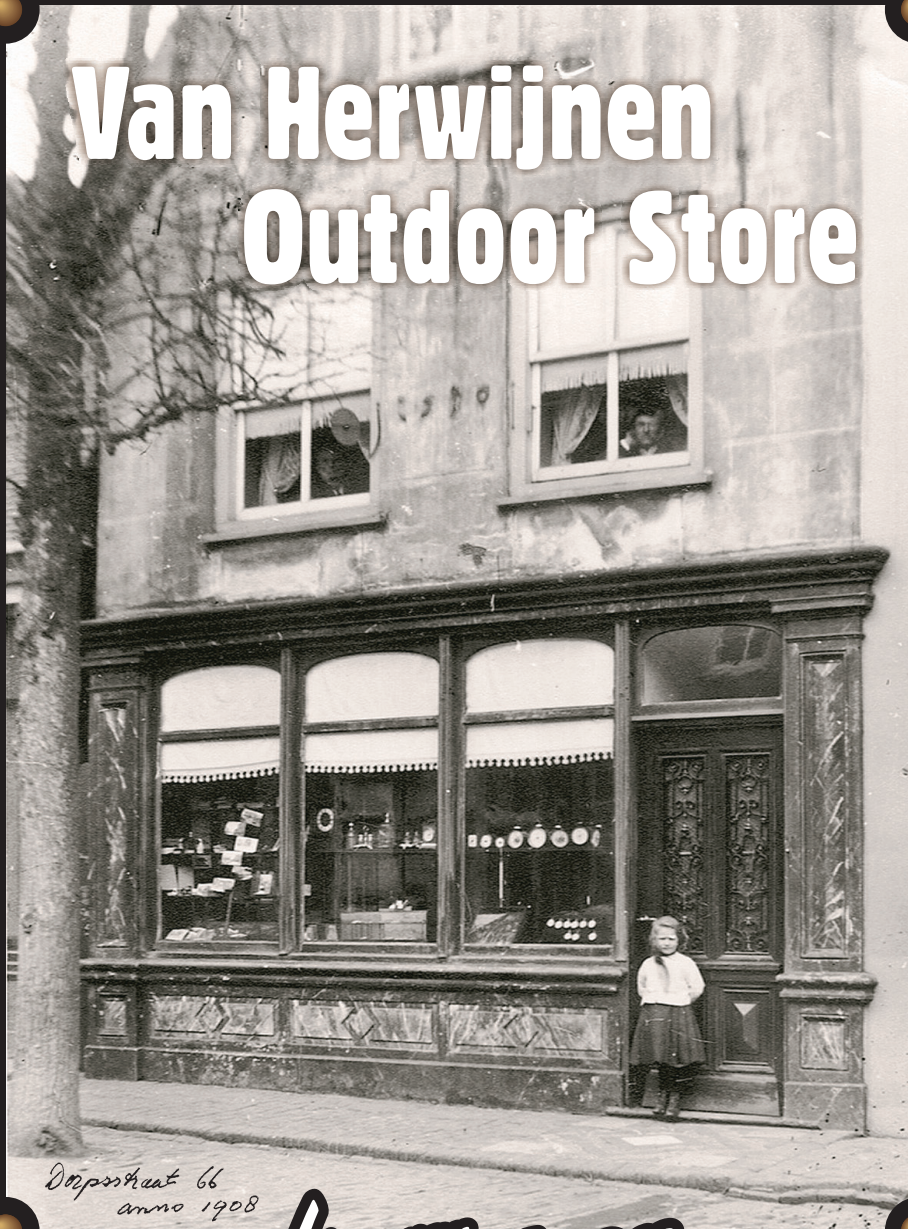

Boerderij Vredebest van Aad en Hilly Henneken (foto Remko Bordewijk)

Van Herwijnen Outdoor Store

*Dorpsstraat 66
anno 1908*

vrijtijdskleding
wandelschoenen
bergschoenen
tenten

van
Herwijnen

dartsport
schietsport
campingaz dealer
kampeerartikelen

Dorpsstraat 66 - Zoetermeer - Telefoon (079) 316 35 51 - www.herwijnenzoetermeer.nl